

Forslag til læreplan i norsk

Utkast fra læreplangruppe. Mai/juni 2012

Formål med faget

Norskfaget er et sentralt fag for kulturforståelse, kommunikasjon, dannelse og identitetsutvikling. Gjennom aktiv bruk av det norske språket i arbeid med egne tekster og i møte med andres innlemmes barn og unge i kultur og samfunnsliv. Norskfaget åpner en arena der de får anledning til å finne sine egne stemmer, ytre seg, bli hørt og få svar. Slik representerer faget en demokratisk offentlighet som rustet barn og unge til å delta i samfunnsliv og arbeidsliv. Mer enn noen gang krever samfunnet mennesker som mestrer språk og et stort mangfold av tekster. Norskfaget skal legge til rette for å utvikle språk- og tekstkompetanse ut fra de evner og forutsetninger den enkelte eleven har. Lese- og skrivekompetanse er både et mål i seg selv og et nødvendig grunnlag for læring og forståelse i alle fag på alle trinn.

Et hovedmål for opplæringen i norsk gjennom hele grunnopplæringen er språklig selvtillit og trygghet i egen kultur som grunnlag for å utvikle identitet, respekt for andre kulturer, aktiv samfunnsdeltakelse og livslang læring. Norskfaget etablerer seg i spenningsfeltet mellom det historiske og det samtidige, det nasjonale og det globale. Å se norsk språk og kultur i et historisk og nasjonalt perspektiv kan gi elevene innsikt i og forståelse for det samfunnet de er en del av. Internasjonale perspektiver i norskfaget kan bidra til å utvikle kulturforståelse, toleranse og respekt for mennesker fra andre kulturer. Dagens situasjon er preget av kulturutveksling og kommunikasjon på tvers av tidligere grenser – språklig, kulturelt, sosialt og geografisk. I denne sammenheng byr norsk kulturarv på et forråd av tekster som kan få ny og uventet betydning nettopp når kommunikasjonen får nye former og perspektivene utvides. Kulturarven er slik sett en levende tradisjon som forandres og skapes på nytt, og norskfaget skal oppmuntre elevene til å bli aktive bidragsyttere i denne prosessen.

I Norge er både bokmål, nynorsk og samisk offisielle skriftspråk, og vi bruker mange ulike dialekter og sosiolekter, men også andre språk enn norsk. Norsk språk og kultur utvikles i en situasjon preget av kulturelt mangfold og internasjonalisering, i samspill med nordiske nabospråk og minoritetsspråk i Norge og med impulser fra engelsk. I dette språklige og kulturelle mangfoldet utvikler barn og unge sin språkkompetanse. Med utgangspunkt i denne språksituasjonen skal det legges til rette for at barn og unge får et bevisst forhold til språklig mangfold og lærer å lese og skrive både bokmål og nynorsk. Skriftlig mestring av to målformer utvikler språkforståelsen og skaper større bevissthet om språklige uttrykk. Det er likevel forventet at elevene har et større og mer presist ordtilfang i hovedmålet og behersker formverket bedre enn på sidemålet.

Norskfaget forholder seg til et bredt spekter av tekster, både muntlige, skriftlige og sammensatte tekster, der skrift, lyd og bilder spiller sammen. Et norskfag for vår tid bygger på et utvidet tekstbegrep som inkluderer alle disse tekstformene. Faget skal hjelpe elevene til å orientere seg i mangfoldet av tekster og gi rom for opplevelse, læring, refleksjon og vurdering. I tillegg skal faget stimulere til å utvikle gode læringsstrategier og evne til kritisk tenkning og motivere til å utvikle lese- og skrivevaner og gode lese- og skrivevaner. Gjennom lesing og skriving kan barn tidlig utvikle tanker, utforske nye verdener og stå fram med egne meninger og vurderinger. Etter hvert vil de unge få orientere seg i og tolke skjønnlitteratur og sakprosa fra fortid og samtid og fordype seg i selvvalgte emner. Slik får de mulighet til å utvikle perspektiv på lange linjer, brudd og konflikter i teksthistorien.

Hovedområder i faget

Faget er strukturert i hovedområder som det er formulert kompetansemål innenfor. Hovedområdene utfyller hverandre og må ses i sammenheng.

Faget er et fellesfag for alle utdanningsprogrammene i videregående opplæring. Opplæringen skal derfor gjøres mest mulig relevant for elevene ved å tilpasses de ulike utdanningsprogrammene.

Norsk har kompetansemål etter 2., 4., 7. og 10. årstrinn i grunnskolen og etter Vg1, Vg2 og Vg3 i studieforbereende utdanningsprogram i videregående opplæring. I yrkesfaglige utdanningsprogram er det kompetansemål etter Vg2 og etter påbygging til generell studiekompetanse.

Kompetansemål som omhandler skriftlig sidemål, gjelder ikke for yrkesfaglige utdanningsprogram etter Vg2.

For elever som har samisk som første- eller andrespråk eller finsk som andrespråk, gjelder rett til fritak fra opplæring og vurdering i norsk sidemål.

Oversikt over hovedområder:

Årstrinn	Hovedområde	Hovedområde	Hovedområde
1.-10. Vg1-Vg3	Lytting og muntlig kommunikasjon	Lesing og skriftlig kommunikasjon	Språk, kultur og litteratur

Lytting og muntlig kommunikasjon

Hovedområdet *Lytting og muntlig kommunikasjon* dreier seg om det å lytte og tale i forskjellige sammenhenger og å være en del av et språklig fellesskap. Lytting er en aktiv handling der eleven skal lære og forstå gjennom å tolke, sammenholde og vurdere andres utsagn. Eleven skal utvikle kompetanse i ulike språklige roller og sjangere og forståelse for hvordan man tilpasser språk og form til mottakeren og til formålet med teksten. Å lytte og tale er en del av hverdagens omgangsformer og er sentralt for sosial og kulturell kompetanse og for estetisk utfoldelse og opplevelse.

Lesing og skriftlig kommunikasjon

Hovedområdet *Lesing og skriftlig kommunikasjon* dreier seg om å lese og skrive norsk. Lesing og skriving er parallelle prosesser i den enkeltes læringsforløp. Eleven utvikler skrivekompetanse gjennom å skrive og lese og lesekompetanse gjennom å lese og skrive. Dette skjer gjennom arbeid med ulike sjangere på bokmål og nynorsk med økende krav til forståelse for sammenhenger mellom form og funksjon i tekstene. Det utvidede tekstbegrepet ligger til grunn for forståelsen av begrepet *tekst*. Dette innebærer at sammensatte tekster er en naturlig del av de tekstene elevene skal lese og produsere. Det er lagt vekt på arbeidet med å stimulere elevens lyst og evne til å lese og skrive, og til å utvikle lese- og skrivestrategier i en sammenhengende progresjon gjennom hele det 13-årige løpet. Det er også lagt vekt på elevens evne til å lese ulike tekster på ulike måter, både for å lære og for å oppleve. Dessuten skal tekstene gi eleven forståelse av sin egen utvikling som leser og skriver.

Språk, kultur og litteratur

Hovedområdet *Språk, kultur og litteratur* dreier seg om norsk og nordisk språk- og tekstkultur, men med internasjonale perspektiver. Elevene skal utvikle en selvstendig forståelse av norsk språk og litteratur og innsikt i hvordan språk og tekst har endret seg over tid og fortsatt er i endring. Elevene skal få kunnskap om språket som system og språket i bruk i en rekke eldre og nyere tekstformer. De får mulighet til å utforske og oppleve både gode norske forfattere og

forfattere frå verdenslitteraturen. I tillegg forholder de seg til tradisjoner i norsk teksthistorie i et sammenlignende perspektiv mellom nåtid og fortid og i forhold til impulser utenfra.

Timetall i faget

Timetall oppgitt i 60-minutters enheter:

BARNETRINNET

1.-4. årstrinn: 931 timer – gjelder for elever som ikke har samisk som første- eller andrespråk eller finsk som andrespråk

5.-7. årstrinn: 441 timer – gjelder for elever som ikke har samisk som første- eller andrespråk

1.-4. årstrinn: 642 timer – gjelder for elever som har samisk eller finsk som andrespråk

5.-7. årstrinn: 312 timer – gjelder for elever som har samisk eller finsk som andrespråk

UNGDOMSTRINNET

8.-10. årstrinn: 398 timer – gjelder for elever som ikke har samisk som første- eller andrespråk eller finsk som andrespråk

8.-10. årstrinn:

Alternativ 1: 335 timer – gjelder for elever med samisk som andrespråk, men som ikke velger fremmedspråk/språklig fordypning

Alternativ 2: 278 timer – gjelder for elever med samisk som andrespråk som velger fremmedspråk/språklig fordypning

8.-10. årstrinn: 258 timer – gjelder for elever som har finsk som andrespråk

STUDIEFORBEREDENDE UTDANNINGSPROGRAM

Vg1: 113 timer – gjelder for elever som ikke har samisk som første- eller andrespråk eller finsk som andrespråk

Vg1: 103 timer – gjelder for elever som har samisk eller finsk som andrespråk

Vg2: 112 timer – gjelder for elever som ikke har samisk som første- eller andrespråk eller finsk som andrespråk

Vg2: 103 timer – gjelder for elever som har samisk eller finsk som andrespråk

Vg3: 168 timer – gjelder for elever som ikke har samisk som første- eller andrespråk eller finsk som andrespråk

Vg3: 103 timer – gjelder for elever som har samisk eller finsk som andrespråk

YRKESFAGLIGE UTDANNINGSPROGRAM

Vg1: 56 timer – gjelder for elever som ikke har samisk som første- eller andrespråk eller finsk som andrespråk

Vg1: 45 timer – gjelder for elever som har samisk eller finsk som andrespråk

Vg2: 56 timer – gjelder for elever som ikke har samisk som første- eller andrespråk eller finsk som andrespråk

Vg2: 45 timer – gjelder for elever som har samisk eller finsk som andrespråk

PÅBYGGING TIL GENERELL STUDIEKOMPETANSE FOR YRKESFAGLIGE UTDANNINGSPROGRAM

Vg3: 281 timer – gjelder for elever som ikke har samisk som første- eller andrespråk eller finsk som andrespråk

Vg3: 219 timer – gjelder for elever som har samisk eller finsk som andrespråk

Grunnleggende ferdigheter i faget

Grunnleggende ferdigheter er integrert i kompetansemålene der de bidrar til utvikling av og er en del av fagkompetansen. I norsk forstås grunnleggende ferdigheter slik:

Muntlige ferdigheter i norsk er å ha evnen til å lytte og tale og kunne vurdere elementene i en sammensatt talesituasjon og tilpasse språket til formål og mottaker. Dette er en forutsetning for kommunikasjon med andre både i sosialt samvær, arbeidsliv og deltakelse i offentlig liv. Samtaler om tekster har en avgjørende betydning for elevenes læring og utvikling. Dette forutsetter metaspråklig bevissthet. Muntlige ferdigheter i norskfaget utvikles gjennom lytting og aktiv deltakelse. Dette innebærer å mestre muntlige sjangere i stadig mer komplekse lytte- og talesituasjoner.

Å kunne uttrykke seg skriftlig i norsk omfatter hele skriveutviklingen, fra den første skriveopplæringen til den videre skriveopplæringen gjennom 13 år. Skrivning er i norskfaget en måte å utvikle og strukturere ideer og tanker på, og det er også en kommunikasjonsform og en metode for å lære. I norskfaget skal elevene skrive innenfor et bredt utvalg sjangere. Skrivning av skjønnlitterære tekster og litterære tolkninger kan sies å være et spesielt norskfaglig ansvar. Skrivning i norskfaget innebærer også å produsere sammensatte tekster der elementer som blant annet skriftlig tekst, lyd og bilde danner en helhet. Skriftlige ferdigheter i norskfaget utvikles gjennom å tilegne seg formelle ferdigheter og tekstkunnskap. Dette innebærer å bli i stand til å skrive mer komplekse tekster i ulike sjangere, med et hensiktsmessig språk tilpasset ulike formål og mottakere.

Å kunne lese i norsker en grunnleggende ferdighet som utvikles fra den første leseopplæringen og gjennom den videre leseopplæringen i hele det 13-årige løpet. Lesing er både en ferdighet og en kulturell kompetanse. Å kunne lese omfatter både å få estetiske opplevelser og utvikle fantasi og indre bilder. Eleven skal også kunne finne informasjon i ulike tekster, lære fag og forstå resonnementer og framstillinger i et bredt spekter av tekstformer. Lesing er avhengig av kulturforståelse, og samtidig utvikler lesing kulturforståelse. Gjennom lesing kan elevene oppnå innlevelse og innsikt i andre menneskers tanker, liv og opplevelser. Gjennom lesing får elevene del i tekstkulturen, og kan utvikle evnen til å tolke og forstå ulike tekster. Dermed får de erfaringer som gir mulighet for å lære og oppleve og for å forstå seg selv og kunne være deltaker i samfunnet. Leseferdigheter i norskfaget utvikles gjennom samspill mellom avkoding og forståelse i tilnærmingen til en tekst. Dette innebærer å lære ulike lesestrategier som er tilpasset form og innhold, for å bli en funksjonell og kritisk leser.

Å kunne regne i norsk er en ferdighet som forutsetter et annet språk enn verbalspråket. Ved å lese sammensatte tekster og sakprosa blir arbeidet med grafiske framstillinger, tabeller og statistikk viktig for forståelsen. Regneferdigheter i norskfaget utvikles gjennom å skape helhetlig mening ved å sammenholde de ulike elementene i sammensatte tekster. Videre innebærer dette refleksjon og kritisk tenkning ved å forstå sammenhenger og vurdere fakta i tekster med økende kompleksitet.

Digitale ferdigheter i norsk er nødvendig for å mestre nye tekstformer, kommunikasjonsformer og uttrykk. Dette åpner for nye læringsarenaer og gir nye muligheter i lese- og skriveopplæringen, i produksjon, komponering og redigering av tekster. I denne sammenheng er det viktig å utvikle evnen til kritisk vurdering og bruk av kilder. Elevene utvikler digitale ferdigheter i norsk gjennom å bruke digitale verktøy, medier og ressurser som hjelpemidler i arbeid med en tekst, og digitale verktøy kan støtte og utvikle kommunikasjonsferdigheter og presentasjoner. Dette forutsetter at eleven utvikler selvstendighet og dømmekraft i valg og bruk av digitale ressurser.

Kompetansemål i faget

Kompetansemål etter 2.årstrinn

Lytting og muntlig kommunikasjon

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- lytte, ta ordet etter tur og gi respons til andre i samtaler
- lytte til og samtale om tekster på bokmål og nynorsk
- lytte etter, forstå, gjengi og kombinere informasjon
- leke, improvisere og eksperimentere med rim, rytme, språklyder, stavelser, meningsbærende elementer og ord
- samtale om hvordan valg av ord, stemmebruk og intonasjon skaper ulik mening i en tekst
- fortelle sammenhengende om opplevelser og erfaringer
- uttrykke egne følelser og meninger
- uttrykke egne tekstopplevelser gjennom ord, tegning, sang og andre estetiske uttrykk.

Lesing og skriftlig kommunikasjon

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- bruke enkle strategier for leseforståelse
- bruke egne kunnskaper og erfaringer for å forstå og kommentere innholdet i leste tekster
- vise forståelse for sammenhengen mellom språklyd og bokstav, og mellom talespråk og skriftspråk
- trekke lyder sammen til ord
- lese store og små trykte bokstaver
- lese enkle tekster med sammenheng og forståelse på papir og skjerm
- bruke store og små bokstaver og eksperimentere med ord, i egen håndskrift og på tastatur
- arbeide kreativt med tegning og skriving i forbindelse med lesing
- skrive etter mønster fra enkle modelltekster og ut fra andre rammer for skriving

Språk, kultur og litteratur

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- gi uttrykk for hvordan vi forstår noen kjente ordtak og faste uttrykk, og samtale om opphavet til noen vanlige ord og uttrykk
- samtale om hvordan ord og bilde virker sammen i bildebøker og andre bildemedier
- samtale om innhold og form i eldre og nyere sanger, regler og dikt
- samtale om personer og handling i eventyr og fortellinger
- finne skjønnlitteratur og faktabøker på biblioteket til egen lesing

Kompetansemål etter 4.årstrinn

Lytting og muntlig kommunikasjon

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- lytte etter, gjenfortelle og forklare og reflektere over innholdet i lærestoff
- forstå noe svensk og dansk tale
- beherske et tilstrekkelig ordforråd til å uttrykke kunnskap, erfaring, opplevelser, følelser og egne meninger
- samhandle med andre gjennom lek, dramatisering, samtale og diskusjoner
- variere stemmebruk og intonasjon i framføring av tekster for medelever

Lesing og skriftlig kommunikasjon

Mål for opplæringen er at elevene skal kunne

- bruke lesestrategier og tekstkunnskap målrettet
- lese tekster av ulike typer på bokmål og nynorsk med flyt, sammenheng og forståelse
- gjenkjenne og bruke språklige virkemidler som gjentakelse, kontrast og enkle språklige bilder
- lese, samtale om og reflektere over egne og andres tekster
- finne informasjon ved å kombinere ord og illustrasjon i tekster på skjerm og papir
- skrive enkle fortellende, beskrivende og reflekterende tekster inspirert av modelltekster
- skrive med sammenhengende og funksjonell håndskrift, og bruke tøtsjemetoden i skrivning på tastatur
- strukturere tekster med overskrift, innledning, hoveddel og avslutning
- variere ordvalg og setningsbygning i egen skrivning
- lage tekster som kombinerer ord, lyd og bilde, med og uten digitale verktøy
- søke etter informasjon, skape, lagre og gjehente tekster ved hjelp av digitale verktøy
- bruke bibliotek og Internett til å finne stoff til egen skrivning

Språk, kultur og litteratur

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- uttrykke tanker om språk, personer og handlinger i egnede tekster fra ulike tider og kulturer
- beskrive eget og andres talemål
- samtale om estetiske virkemidler i sammensatte tekster
- gi uttrykk for egne tanker og opplevelser om barnelitteratur, teater, filmer, dataspill og TV-programmer
- samtale om sanger, regler, dikt, fortellinger og eventyr fra fortid og nåtid på bokmål, nynorsk og i oversettelse fra samisk og andre språk
- beskrive språk og språkbruk, ordklasser og deres funksjon
- forklare hvordan man gjennom språk kan krenke andre

Kompetansemål etter 7.årstrinn

Lytting og muntlig kommunikasjon

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- lytte til andre, uttrykke og grunngi egne standpunkter og vise respekt for andres
- bruke sang, musikk og bilder i framføringer og presentasjoner
- opptre i ulike språkroller gjennom drama-aktiviteter, opplæring og presentasjon
- uttrykke seg med et variert ordforråd og et begrepsapparat tilpasset kommunikasjonssituasjonen
- presentere et fagstoff muntlig med mottakerbevissthet med og uten digitale hjelpemidler
- gi en begrunnet vurdering av andres muntlige framføringer etter kriterier som er kjent for elevene

Lesing og skriftlig kommunikasjon

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- velge mellom ulike lesestrategier som er tilpasset formålet med lesingen
- lese et bredt utvalg norske og oversatte tekster i ulike sjangere på bokmål og nynorsk og reflektere over form og innhold i teksten
- lese enkle tekster på svensk og dansk og gjengi og kommentere innholdet

- tolke, forstå og sammenholde opplysninger fra flere uttrykksformer i en sammensatt tekst
- mestre sentrale regler i formverk og ortografi og skrive tekster med variert setningsbygning og funksjonell tegnsetting
- skrive tekster med klart uttrykt tema og skape sammenheng mellom setninger og avsnitt
- bruke sjangertrekk fra sakpregede og skjønnlitterære modelltekster i egen skriving
- bruke ulike notater som grunnlag for egen skriving
- skrive sammenhengende med personlig og funksjonell håndskrift, og mestre tøtsjemetoden i skriving på tastatur
- med egne ord referere, oppsummere og reflektere over hovedmomenter i en tekst
- vurdere sterke og svake sider ved egne og andres tekster ut fra kriterier som er kjent for elevene
- bearbeide egne tekster og gi tilbakemelding på andres ut fra gitte kriterier og kunnskap om ulike teksttyper
- bruke digitale kilder og verktøy og beherske digitale formkrav
- lage sammensatte tekster med varierte skrifttyper, hyperkoplinger, bilder og estetiske virkemidler
- velge ut og vurdere informasjon fra bibliotek og digitale informasjonskanaler
- prøve ut ulike språkvarianter i egen skriving på bokmål og nynorsk, dialekt og gruppespråk

Språk, kultur og litteratur

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- forklare noen likheter og forskjeller mellom muntlig og skriftlig språk
- forklare hvordan tekster er laget ved hjelp av begreper fra grammatikk og tekstkunnskap
- kjenne til enkle ord og uttrykk på samisk
- finne språklige særtrekk i sitt eget miljø og sammenligne med noen andre talemålsvarianter og målformene bokmål og nynorsk
- presentere egne tolkninger av personer, handling og tema i et variert utvalg av barne- og ungdomslitteratur på bokmål og nynorsk og i oversettelse fra samisk
- drøfte og vurdere tekster med utgangspunkt i egne opplevelser og med forståelse for språk og innhold
- kjenne til opphavsrettslige regler for bruk av kilder
- bruke forskjellige former for digitale og papirbaserte ordbøker
- drøfte hvordan språk kan uttrykke og skape holdninger til enkeltindivider og grupper av mennesker

Kompetansemål etter 10. årstrinn

Lytting og muntlig kommunikasjon

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- lytte til, forstå og gjengi informasjon fra svensk og dansk
- delta i samtaler om form og innhold i litteratur, teater og film
- delta i diskusjoner med begrunnede meninger og saklig argumentasjon
- gjennomføre presentasjoner med bruk av et utvalg digitale verktøy og medier, tolkende opplesning og dramatisering som er tilpasset ulike mottakere
- vurdere egne og andres muntlige framføringer ut fra gitte kriterier

Lesing og skriftlig kommunikasjon

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- bruke formålstjenlige lesestrategier i lesing av skjønnlitteratur og sakprosa
- lese, analysere og formidle mulige tolkninger av et bredt utvalg tekster av ulike typer og sjangere på bokmål og nynorsk
- gjengi innholdet og finne tema i et utvalg tekster på svensk og dansk
- orientere seg i store tekstmengder på skjerm og papir for å finne, kombinere og vurdere relevant informasjon i arbeid med faget
- lese kritisk og vurdere om tekstene er troverdige
- velge varierte strategier som grunnlag for skriving og integrere, referere og sitere relevante kilder på en etterprøvbart måte der det er naturlig
- skrive tekster tilpasset formålet i ulike sjangere på hovedmål og sidemål etter mønster fra modelltekster og ut fra andre rammer for skriving
- uttrykke seg presist på hovedmålet med et variert og nyansert ordforråd i et bredt utvalg sjangere
- mestre formverk, ortografi, setningsbygning og tekstbinding på hovedmålet
- mestre sentrale regler i formverket og uttrykke seg med et funksjonelt ordforråd i et bredt utvalg sjangere på sidemålet
- gjenkjenne virkemidlene humor, ironi, kontraster og sammenligninger, symboler og språklige bilder og bruke dem i egne tekster
- planlegge og bearbeide egne tekster og vurdere kvaliteter ved dem underveis i prosessen ved hjelp av kunnskap om språk og tekst
- gjenkjenne enkle retoriske virkemidler og måter å argumentere på
- skrive argumenterende tekster med begrunnede synspunkter
- bruke ulike estetiske uttrykksformer i egne norskfaglige og tverrfaglige tekster
- lage og redigere egne sammensatte tekster manuelt og ved hjelp av digitale verktøy

Språk, kultur og litteratur

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- tolke og vurdere samspillet mellom estetiske virkemidler i sammensatte tekster og reflektere over hvordan vi påvirkes av lyd, språk og bilder
- gjøre rede for og bruke grunnleggende prinsipper for personvern og opphavsrett knyttet til publisering og bruk av andres tekster
- gjøre rede for noen kjennetegn ved hovedgrupper av talemål i Norge
- gjøre rede for hvordan samfunnsforhold, verdier og tenkemåter framstilles i oversatte tekster fra samisk og andre språk
- gjøre rede for rettigheter i forbindelse med bruk av samisk språk og om utbredelsen av de samiske språkene i Norge, Sverige, Finland og Russland
- forklare bakgrunnen for at det er to likestilte norske skriftspråk, og gjøre rede for språkdebatt og språklig variasjon i Norge i dag
- presentere viktige temaer og uttrykksmåter i sentrale samtidstekster og sammenligne dem med framstillinger i klassiske tekster fra norsk litteraturarv
- presentere resultatet av fordypning i tre selvvalgte emner: et forfatterskap, et litterært tema og et språklig tema, og begrunne valg av tekster og tema
- drøfte hvordan språkbruk kan virke diskriminerende og trakasserende
- forklare hvordan mening og uttrykk kan videreføres og endres ved gjendiktning og oversettelse av tekster til norsk

Kompetansemål etter Vg1 studieforbereidende utdanningsprogram Kompetansemål etter Vg2 – yrkesfaglige utdanningsprogram

Elever på yrkesfaglige utdanningsprogram skal bare skrive på hovedmålet sitt

Lytting og muntlig kommunikasjon

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- lytte til og vise åpenhet for andres argumentasjon og bruke relevante og saklige argumenter i diskusjoner
- bruke norskfaglig kunnskap i samtaler om tekst og språk
- bruke fagkunnskap fra eget utdanningsprogram i samtaler, diskusjoner og presentasjoner om skole, samfunn og arbeidsliv
- kombinere muntlige, skriftlige, visuelle og auditive uttrykksformer og bruke ulike digitale verktøy i presentasjoner
- bruke etos, logos og patos i presentasjoner
- mestre ulike roller i samtaler, diskusjoner, dramatiseringer og presentasjoner

Lesing og skriftlig kommunikasjon

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- beskrive og vurdere egne lese- og skrivestrategier
- lese et representativt utvalg samtidstekster, skjønnlitteratur og sakprosa, på bokmål og nynorsk og i oversettelse fra samisk, og reflektere over innhold, form og formål
- skrive tekster med tema og fagterminologi som er tilpasset eget utdanningsprogram etter mønster fra ulike modelltekster
- tilpasse språk og uttrykksmåter til ulike skriveroller som finnes i skole, samfunn og arbeidsliv
- mestre språklige formkrav på hovedmålet
- mestre setningsbygning og sentrale regler i formverk og ortografi og uttrykke seg med et nyansert ordforråd på sidemålet
- skrive i sakspregede og kreative sjangere, med et bredt register av språklige virkemidler
- beskrive argumentasjon og skrive argumenterende tekster
- vurdere og revidere egne tekster ut fra faglige kriterier
- innhente, vurdere og bruke fagstoff fra digitale kilder i arbeidet med egne tekster

Språk, kultur og litteratur

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- sammenligne fortellemåter og verdier i et representativt utvalg samtidstekster og i myter og folkediktning
- beskrive samspillet mellom estetiske virkemidler i sammensatte tekster og vise sammenhengen mellom innhold, form og formål
- gjøre rede for et bredt register av språklige virkemidler og forklare hvilken funksjon de har
- forklare og bruke prinsipper for personvern og opphavsrett knyttet til publisering og bruk av andres tekster
- beskrive og vurdere hvordan språk og sjangere brukes av representanter for ulike yrkesgrupper og i ulike sosiale sammenhenger
- forklare grammatiske særtrekk i norsk og sammenligne med andre språk
- forklare flerspråklighet og gi eksempler på hvordan språklig og kulturell samhandling kan bidra til språklige endringer og kulturell bevissthet

Kompetansemål etter Vg2 studieforberevende utdanningsprogram

Lytting og muntlig kommunikasjon

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- vurdere og gi veiledende tilbakemelding på andres muntlige presentasjoner
- bruke retoriske virkemidler i diskusjoner og presentasjoner
- presentere norskfaglige emner og problematisere det framlagte stoffet
- formidle fagstoff presist ved å bruke digitale medier og verktøy

Lesing og skriftlig kommunikasjon

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- lese og analysere tekster i ulike sjangere for å kunne ta stilling til spørsmål tekstene tar opp og verdier de representerer
- skrive klart disponerte tekster med tydelig fokus og saklig argumentasjon
- skrive litterære tolkninger og resonnerende tekster på hovedmål og sidemål, med utgangspunkt i norsk tekst- og språkhistorie
- skrive drøftinger, utgreiinger og andre fagartikler på hovedmål og sidemål
- mestre språklige formkrav på hovedmålet og sidemålet

Språk, kultur og litteratur

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- gjøre rede for likheter og forskjeller mellom de nordiske språkene
- gjøre rede for likheter og forskjeller mellom norrønt og moderne norsk språk
- gjøre rede for norsk språkdebatt og språkpolitikk fra 1830-årene til vår tid
- analysere innhold og vurdere bruk av virkemidler i tekster som er hentet fra ulike digitale medier
- referere til og vurdere kilder i aktuelle faglige situasjoner
- forklare hvordan ulike forestillinger om *det norske* ble skapt i sentrale tekster fra slutten av 1700-tallet til 1870-årene
- lese et utvalg sentrale norske tekster fra middelalderen fram til 1870, sette dem inn i en kulturhistorisk sammenheng og reflektere over språk og innhold
- drøfte fellesskap og mangfold, kulturmøter og kulturkonflikter med utgangspunkt i et bredt utvalg av norske og utenlandske samtidstekster i ulike sjangere
- gjøre rede for viktige utviklingslinjer og noen sentrale forfatterskap i norsk og europeisk litteratur fra middelalderen til og med romantikken
- forklare argumentasjonen i sakprosatetekster ved å bruke kunnskap fra retorikken
- vurdere språklige nyanser ved oversettelser fra andre språk som eleven mestrer

Kompetansemål etter Vg3 – studieforberevende utdanningsprogram

Lytting og muntlig kommunikasjon

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- lytte til og vurdere kritisk argumentasjonen i andres tekster og ta stilling til innhold og formål
- sette sammen og framføre et avgrenset skjønnlitterært program

Lesing og skriftlig kommunikasjon

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- bruke kilder på en kritisk og etterprøvbar måte og beherske digital kildehenvisning
- lese eksperimenterende tekster og bruke dem som utgangspunkt for egen tekstproduksjon
- skrive litterære tolkninger, drøftinger, utgreiinger og andre fagartikler
- bruke kunnskap om tekst, sjanger og litterære virkemidler i skriving av essay, retoriske analyser og kreative tekster på hovedmålet

Språk, kultur og litteratur

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- gjøre rede for særtrekk ved et utvalg norske talemålsvarianter og reflektere over forhold som kan påvirke utviklingen av talemål
- drøfte sider ved norsk språkpolitikk og kulturutvikling i et globaliseringsperspektiv
- gjøre rede for trekk ved utviklingen av samisk språk og kultur
- gjøre rede for hvilke konsekvenser norsk språk- og fornorskningpolitikk har hatt for samisk språk og kultur
- beskrive og sammenligne språksituasjonen og språkpolitikken i de nordiske landene
- gjøre rede for et utvalg nordiske tekster i oversettelse og i original
- gjøre rede for den realistiske tradisjonen med utgangspunkt i sentrale tekster i norsk og internasjonal litteratur
- lese og tolke sentrale modernistiske tekster, og gjøre rede for den modernistiske tradisjonen i norsk og internasjonal litteratur
- bruke begrepsapparat fra retorikken for å analysere og vurdere tekster i ulike sjangere
- gjennomføre arbeidet med en selvvalgt og kritisk utforskende fordypningsoppgave med språklig, litterært eller annet norskfaglig emne, og velge kommunikasjonsverktøy ut fra faglige behov

Kompetansemål etter påbygging til generell studiekompetanse – yrkesfaglige utdanningsprogram

Lytting og muntlig kommunikasjon

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- vurdere og gi veiledende tilbakemelding på andres muntlige presentasjoner
- bruke retoriske virkemidler i diskusjoner og presentasjoner
- presentere norskfaglige emner og problematisere det framlagte stoffet
- formidle fagstoff presist ved å bruke digitale medier og verktøy
- lytte til og vurdere kritisk argumentasjonen i andres tekster og ta stilling til innhold og formål
- sette sammen og framføre et avgrenset skjønnlitterært program

Lesing og skriftlig kommunikasjon

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- lese og analysere tekster i ulike sjangere for å kunne ta stilling til spørsmål tekstene tar opp og verdier de representerer
- skrive klart disponerte tekster med tydelig fokus og saklig argumentasjon
- skrive litterære tolkninger og resonnerende tekster på hovedmål og sidemål, med utgangspunkt i norsk tekst- og språkhistorie
- skrive drøftinger, utgreiinger og andre fagartikler på hovedmål og sidemål
- mestre språklige formkrav på hovedmålet og sidemålet
- bruke kilder på en kritisk og etterprøvbart måte og beherske digital kildehenvisning
- lese eksperimenterende tekster og bruke dem som utgangspunkt for egen tekstproduksjon
- skrive litterære tolkninger, drøftinger, utgreiinger og andre fagartikler
- bruke kunnskap om tekst, sjanger og litterære virkemidler i skriving av essay, retoriske analyser og kreative tekster på hovedmålet

Språk, kultur og litteratur

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- gjøre rede for likheter og forskjeller mellom de nordiske språkene
- gjøre rede for likheter og forskjeller mellom norrønt og moderne norsk språk
- gjøre rede for norsk språkdebatt og språkpolitikk fra 1830-årene til vår tid

- analysere innhold og vurdere bruk av virkemidler i tekster som er hentet fra ulike digitale medier
- referere til og vurdere kilder i aktuelle faglige situasjoner
- forklare hvordan ulike forestillinger om *det norske* ble skapt i sentrale tekster fra slutten av 1700-tallet til 1870-årene
- lese et utvalg sentrale norske tekster fra middelalderen fram til 1870, sette dem inn i en kulturhistorisk sammenheng og reflektere over språk og innhold
- drøfte fellesskap og mangfold, kulturmøter og kulturkonflikter med utgangspunkt i et bredt utvalg av norske og utenlandske samtidstekster i ulike sjangere
- gjøre rede for viktige utviklingslinjer og noen sentrale forfatterskap i norsk og europeisk litteratur fra middelalderen til og med romantikken
- forklare argumentasjonen i sakprosaetekster ved å bruke kunnskap fra retorikken
- vurdere språklige nyanser ved oversettelser fra andre språk som eleven mestrer
- gjøre rede for særtrekk ved et utvalg norske talemålsvarianter og reflektere over forhold som kan påvirke utviklingen av talemål
- drøfte sider ved norsk språkpolitikk og kulturutvikling i et globaliseringsperspektiv
- gjøre rede for trekk ved utviklingen av samisk språk og kultur
- gjøre rede for konsekvenser norsk språk- og fornorskningpolitikk har hatt for samisk språk og kultur
- beskrive og sammenligne språksituasjonen og språkpolitikken i de nordiske landene
- gjøre rede for et utvalg nordiske tekster i oversettelse og i original
- gjøre rede for den realistiske tradisjonen med utgangspunkt i sentrale tekster i norsk og internasjonal litteratur
- lese og tolke sentrale modernistiske tekster, og gjøre rede for den modernistiske tradisjonen i norsk og internasjonal litteratur
- bruke begrepsapparat fra retorikken for å analysere og vurdere tekster i ulike sjangere
- gjennomføre arbeidet med en selvvalgt og kritisk utforskende fordypningsoppgave med språklig, litterært eller annet norskfaglig emne og velge kommunikasjonsverktøy ut fra faglige behov

Vurdering i faget

Ulike modeller for sluttvurdering sendes på høring høsten 2012.